

Norges Røde Kors
Avd. Beredskap og utland
P.B 1 Grønland
0133 OSLO

Deres ref.:
Saksbehandler: TMB
Vår ref.: 10/5825
Dato: 15.12.2010

Anvendelse av helsepersonelloven for hjelpekorpsset og ambulansetjeneste

Helsedirektoratet viser til brev av 19. juni 2006 hvor Røde Kors ber om en redegjørelse for om helsepersonelloven av 2. juli 2000 nr 64 gjelder for frivillige og ansatte i hjelpekorpsset og ambulansetjenesten. Helsedirektoratet beklager sterkt den lange saksbehandlingstiden.

Det er særlig to spørsmål man ønsker besvart:

1. Utfører Røde Kors sitt personell helsehjelp i helsetjenesten? Røde Kors har i vedlegg til brevet redegjort for de aktiviteter som utføres av hjelpekorpssets personell.
2. Vil personer med autorisasjon alltid være forpliktet av helsepersonelloven når de deltar i de aktiviteter som er beskrevet i det nevnte vedlegget?

Innledende kommentarer

Røde Kors har i sitt brev lagt ved en liste over de aktiviteter som utføres. Direktoratet finner det ikke hensiktsmessig å gå inn i hver enkelt aktivitet. Dette fordi det innenfor de nevnte aktivitetene vil være forskjellige situasjoner som kan være avgjørende for resultatet, vi er derfor av den oppfatning at dette må vurderes konkret i den aktuelle situasjon. Det er imidlertid noen faktorer som er avgjørende for resultatet og vi vil forsøke å redegjøre for disse nedenfor.

Helsepersonelloven § 2 angir lovens virkeområde, d.v.s. hvem som omfattes av loven og når de er omfattet. Loven regulerer helsepersonell som yter helsehjelp i Norge.

Dette gjelder alle helsepersonellfaglige aktiviteter som utøves av helsepersonell, uavhengig av om det skjer innenfor fast arbeid eller leilighetsvis, i offentlig eller privat regi.

I forarbeidene til helsepersonelloven er det sagt at: *"Lovens overordnede formål om kvalitet og sikkerhet i helsetjenesten, tilsier at alt personell som yter helsehjelp i en eller annen form, omfattes av reguleringen."* Videre sies det: *"formålet med lovreguleringen forutsetter at enhver som i sitt yrke undersøker, diagnostiserer, behandler eller på annen måte følger opp en pasient, må omfattes av lovens*

reguleringer. ” Dette innebærer at loven også omfatter personell som ikke er autorisert helsepersonell. Det avgjørende er hva slags handlinger som utføres.

Lovens formål er tredelt og i tillegg til de to som allerede er nevnt, sikkerhet og kvalitet, skal også loven danne grunnlag for tillit til helsepersonell og helsetjenester.

Utfører Røde Kors sitt personell helsehjelp i helsetjenesten? Røde Kors har i vedlegg til brevet redegjort for de aktiviteter som utføres av hjelpekorpsets personell.

Under denne problemstillingen vil vi bare behandle situasjoner hvor det er personell som ikke er autorisert helsepersonell som utfører aktivitetene. Lovens anvendelse på personell som er autorisert etter helsepersonelloven § 48, behandles senere i vårt svar.

Den ytre grense for hvem som regnes som helsepersonell og dermed omfattes av lovens bestemmelser vil være personell i helsetjenesten eller apotek, som yter helsehjelp, jf. helsepersonelloven § 3 første ledd nr. 2 som lyder:

”personell i helsetjenesten eller i apotek som utfører handlinger som nevnt i tredje ledd”

I Ot.prp.nr.13 (1998-1999) til lov om helsepersonell m v (helsepersonelloven) sies det blant annet:

”Hvorvidt personell faller inn under funksjonsbeskrivelsen, må vurderes etter stillingens eller oppgavens karakter. Her som ellers vil et sentralt moment være om det er hensiktsmessig ut fra intensjonen med loven og de enkelte bestemmelser om vedkommende personell er helsepersonell. Denne utvidelsen av virkeområde tilsier imidlertid at personell i helsetjenesten som har pasientkontakt må innrette sin yrkesutøvelse som helsepersonell; d v s etter lovens generelle krav til yrkesutøvelse. Helt klart er det at personell som ikke har kontakt med pasienter ikke omfattes av lovens første ledd punkt 2. Det gjelder bl.a. rengjøringspersonale. Transportører eller sjåfører vil normalt ikke omfattes. Deres taushetsplikt vil i tilfelle bli regulert av spesialisthelsetjenesteloven (når de er ansatt i institusjoner som hører under spesialisthelsetjenesteloven). Hvorvidt personell faller inn under funksjonsbeskrivelsen, må vurderes etter stillingens eller oppgavens karakter. Her som ellers vil et sentralt moment være om det er hensiktsmessig ut fra intensjonen med loven og de enkelte bestemmelser om vedkommende personell er helsepersonell. Denne utvidelsen av virkeområdet tilsier imidlertid at personell i helsetjenesten som har pasientkontakt må innrette sin yrkesutøvelse som helsepersonell, d v s etter lovens generelle krav til yrkesutøvelse.”

For Røde Kors' aktiviteter vil det avgjørende derfor være om disse er å anse for å være en del av helsetjenesten og om aktiviteten er å anse for å være helsehjelp.

Dersom man kommer til at aktivitetene er en del av helsetjenesten, vil personellet være å anse som helsepersonell dersom de gir helsehjelp, dette følger av lovens § 3 første ledd nr. 2 hvor det står *”som utfører handlinger som nevnt i tredje ledd”*

Det er etter dette to vilkår som må være oppfylt for at personell uten autorisasjon skal omfattes av loven;

1. Aktiviteten er en del av helsetjenesten
2. Aktiviteten er å anse som helsehjelp.

Ad. 1 Når er aktiviteten en del av helsetjenesten?

Det er direktoratets oppfatning at de av Røde Kors' aktiviteter som baseres på avtale med en kommune eller et helseforetak vil være å anse som en del av helsetjenesten. Med dette mener vi at tiltaket skal være beskrevet, planlagt og forberedt som en del av kommunens eller foretakets permanente eller midlertidige helsetilbud til befolkningen.

Ad.2 Når er aktiviteten å anse som helsehjelp?

Helsehjelp er definert i helsepersonelloven § 3, tredje ledd som lyder:

"Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandelende, helsebevarende eller rehabiliterende mål og som utføres av helsepersonell." Begrepet er også definert i pasientrettighetsloven jf. § 1-3 bokstav c) som har samme ordlyd

Hva som faller inn under denne definisjonen må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. I en slik vurdering kan pasientrettighetslovens forarbeider gi veiledning jf Ot.prp.nr.12 (1998-1999) om lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven).

I de spesielle merknadene til pasientrettighetsloven § 1-3 sies blant annet dette om begrepet helsehjelp:

"Definisjonen av helsehjelp i bokstav c har dels et medisinsk element og dels et institusjonelt element. Med det medisinske elementet menes handlingen og formålet med den. Under begrepet "handling" går undersøkelse, behandling, utredning og vurdering, samt pleie- og omsorgstiltak. Med pleie og omsorg menes hjelp til å opprettholde et best mulig liv til tross for sykdom, funksjonssvikt eller alderdom. Også abortinngrep, uttak av organer for transplantasjon og blodgivning omfattes.

Formålet med handlingen kan være av ulik karakter. Med forebygging menes tiltak som tar sikte på å forebygge at sykdom, skade, lidelse eller funksjonshemming oppstår. Under dette går bl.a bedriftshelsetjeneste, f.eks slik at ansatte som det tas blodprøver av for å sjekke eventuell smittefare anses som pasienter som mottar helsehjelp etter lovutkastet. Med diagnostisering menes de tiltak som foretas, basert på pasientens sykehistorie og objektive funn, for å fastslå pasientens sykdom. Helsehjelp med behandelende mål (terapeutisk) tar sikte på hel eller delvis helbredning, og således endring i pasientens helsesituasjon, både somatisk og psykiatrisk. Endel helsehjelp har ikke som siktemål å helbrede, men å holde pasienten « så frisk som mulig » og hindre at tilstanden forverrer seg, eller for å lindre tilstander eller smerter, f.eks terminalpleie. Dette vil være omfattet av begrepet helsehjelp i lovens forstand. Også tjenester fra helsevesenet som ikke tar sikte på forandring, f.eks til personer med fysiske eller psykiske varige funksjonshemminger, vil være helsehjelp. Dette vil typisk være tilfelle for personer med kroniske lidelser. For disse personene er det viktig at de sikres helsehjelp som kan bidra til å holde lidelsen i sjakk og til å leve så normalt som mulig. Definisjonen har derfor tatt inn at handlinger som har helsebevarende formål skal anses som helsehjelp. Formålet med handlingen kan videre være rehabilitering eller habilitering, dvs gjenoppretting av tapte funksjoner etter sykdom eller skade og oppbygging av manglende funksjoner hos utviklingshemmede".

Vil personer med autorisasjon alltid være forpliktet etter helsepersonelloven når de deltar i aktiviteter som beskrevet i vedlegget?

Som nevnt ovenfor under pkt 1 gjelder loven for "helsepersonell som yter helsehjelp, jf lovens § 2 første ledd".

Utgangspunktet er at bestemmelsene i loven kommer til anvendelse på helsefaglig aktivitet, uansett om arbeidet er fast eller leilighetsvis, eller om det er i offentlig eller privat regi. At noen "yter helsehjelp" kan også omfatte aktiviteter i fritiden dersom disse står i sammenheng med yrket.

I merknadene til bestemmelsen sies blant annet dette om hvilke handlinger som er omfattet av lovens ordlyd:

"... er ment å dekke handlinger og unnlater som helsepersonell utfører (eller ikke utfører) i kraft av å være helsepersonell. For eksempel er taushetsbelagte opplysninger mottatt i en arbeidssituasjon også taushetsbelagte når helsepersonell opptrer i privat sammenheng. Behandling av opplysninger om personlige forhold som er mottatt i privat sammenheng, vil normalt ikke falle inn under lovens virkeområde. Det stiller seg imidlertid annerledes hvis vedkommende er oppsøkt som helsepersonell av en hjelpetrengende, og det i den forbindelse gis opplysninger. Taushetsplikten vil gjelde disse opplysningene uavhengig av om vedkommende er i en arbeidssituasjon. Tilsvarende kan plikten til å yte øyeblikkelig hjelp også oppstå utenom den vanlige jobbsituasjonen."

Røde Kors har i sin henvendelse bedt direktoratet om å vurdere om autorisert personell etter helsepersonellovens § 48 er omfattet av helsepersonelloven når de deltar i de aktiviteter som er beskrevet av Røde Kors i vedlegg til brev av 19. juni 2006.

Det er etter direktoratets oppfatning vanskelig å gi en generell vurdering av dette, da det må bero på den konkrete situasjonen. Frivillig aktivitet i Røde Kors som utføres på fritiden, vil etter direktoratets oppfatning helt klart kunne omfattes av helsepersonelloven dersom aktivitetene står i sammenheng med yrket. Videre vil et vurderingstema være om det er hensiktsmessig og rimelig at lovens forpliktelser gjøres gjeldende, da sett ut ifra formålet med loven. Det vil også ha betydning for vurderingen om man gir uttrykk for å være helsepersonell og også opptrer deretter.

Vilkåret for at man skal omfattes av lovens virkeområde er at det gis helsehjelp. Helsehjelp er definert i lovens § 3 tredje ledd, jf ovenfor.

Direktoratet håper dette kan være til hjelp i vurderingen.

Vennlig hilsen

Kristin Cordt-Hansen e.f.
avdelingsdirektør

Tonje Borch
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

